

Her şey elimizde: - Kadına yönelik şiddete son -

Özet

05 Mart 2004 AI Endeksi: ACT 77/003/2004

ÖZET

Doğumdan ölüme kadar, savaş zamanında olduğu kadar barış zamanında da kadınlar devlet, toplum ve ailelerinin ellerinde şiddet ve ayrımcılığa maruz kalıyorlar. Yeni doğan kız çocuklarının öldürülmesi, sayısız kadının yaşamdan mahrum bırakılmalarına sebep oluyor. Her yıl milyonlarca kadın; partnerlerinin, akrabalarının, arkadaşlarının ve yabancıların, işverenlerinin ve iş arkadaşlarının, güvenlik görevlilerinin ve askerlerin tecavüzüne uğruyor. Kadınlar, çocuklar ve erkekler aile içi şiddet yüzünden acı çekiyorlar ama kurbanların ezici çoğunluğunu kadınlar ve kız çocukları oluşturuyor. Silahlı çatışma dönemlerinde kadınların insanlık onuruyla oynamak ya da ait oldukları topluma zulmetmek amacıyla kadına yönelik şiddete sık sık başvuruluyor.

“O akşam polisi arama kararını vermemi sağlayan şeyin ne olduğunu gerçekten bilmiyorum ama daima bunun sebebinin, birden kendimi kendi kanımı temizlerken görmem olduğunu söylüyorum.”

Lorraine adlı bir İngiliz kadın yaşadıklarını herhangi birine anlatıncaya kadar geçen sekiz yıl boyunca partneri tarafından dövüldü.

“İnsanlar bana neden her şeyi öylece bırakıp gitmediğimi soruyorlardı, ama partnerim tehditler savuruyor ve bu tehditleri mutlaka yerine getiriyordu. Ondan gerçekten de çok korkuyordum. İşte böylece bununla yaşamayı öğrendiğiniz bir noktaya geliyorsunuz, bu hayatın normal akışının bir parçası haline geliyor, yaşadıklarınıza adapte oluyor, onlarla başa çıkıyor ve herkesten saklıyorsunuz.”

Birleşik Krallıkta acil servisler dakikada bir aile içi şiddete dair bir telefon alıyorlar.

Kadına yönelik şiddet, herhangi bir ekonomik ya da politik sisteme mal edilemez; dünyanın tüm toplumlarında yaygın olarak rastlanan bir şiddet türüdür. Varlık, ırk ya da kültür sınırlarını aşar. Kadına yönelik şiddet uygulayan toplumdaki güç yapılarının kökleri çok derinde ve sağlamdır. Şiddete ya da şiddet tehdidinde maruz kalmak; kadının insan haklarından tam olarak yararlanmasına ve hayattan zevk almasına her alanda engel olur.

Kadına yönelik şiddeti ortaya çıkarmak ya da ona karşı koymak için dünyanın dört bir yanındaki kadınlar örgütlenmişlerdir. Kanunlarda, politikalarda ve uygulamalarda önemli değişiklikler yapmayı başarmışlardır. Şiddeti karanlık kuytu köşelerden çıkarıp dikkatleri bu konuya çekmişlerdir. Kadına yönelik şiddete hükümetlerin, toplumların ve bireylerin tepki vermelerinin gerektiğini tespit etmişlerdir. Her şeyden öte, kadınların şiddetin pasif kurbanları oldukları fikrine meydan okumuşlardır. Birçok ülkede engellerle karşılaşmalarına rağmen kadınlar, kadına yönelik şiddeti önleme savaşında başı çekiyorlar. Bununla birlikte, kadın hakları savunucuları birçok ülkede, sosyal denge ve kemikleşmiş ekonomik çıkarlar için kadın erkek eşitliğini bir tehdit unsuru olarak gören güçlerin yarattığı duvarlara tosluyorlar. Dünyanın bazı bölgelerinde kadınların kazandıkları ellerinden alınıyor ya da hakları göz ardı ediliyor.

On altı yaşındaki Ndambo, savaşın bir harabeye çevirdiği Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Güney – Kivu bölgesinde, Uvira yakınlarındaki bir tarlada üç askerin tecavüzüne uğradı. Kızını korumaya kalkışan annesini vurdular. Saldırıdan sonra yürüyemeyecek halde olan Ndambo hastaneye götürüldü. Hiç parası olmadığından hiçbir tedavi görmedi ve tecavüze uğradığını ispatlayan belgeler kendisine verilmedi.

İnsani İşler Koordinasyonundan sorumlu BM organı, 2002 ekimi ile 2003 şubatı arasında 5000'den fazla, yani günde ortalama kırk kadının saldırıya uğradığını tahmin ediyor.

[Bir İnsan Hakları Skandalı](#)

Kadına yönelik şiddet konusundaki istatistikler, dünya genelindeki bir insan hakları felâketini açığa çıkarmaktadır.

Her üç kadından en az biri dövülmüş, cinsel ilişkiye zorlanmış ya da farklı bir biçimde tacize uğramaktadır. Kadına kötü muamele eden kişilerse genelde kadının kendi ailesinden ya da tanıdığı insanların arasından çıkmaktadır.¹

Avrupa Konseyi, 16 – 44 yaş arası kadınların ölüm ve sakatlanmalarının ana sebebinin aile içi şiddet olduğunu ve bunun kanser ya da trafik kazalarındaki ölüm ve sakatlanma oranından çok daha fazla olduğunu beyan etmiştir.

Bugün cinsiyet yüzünden yapılan kürtaj ve doğum sonrası kız bebeklerin öldürülmeleri sonucunda “kaybolan” kadın sayısı 60 milyondan fazladır. Çin'in

2000 yılındaki son nüfus sayımı yeni doğmuş kız çocuklarının sayısının erkek çocuklarınıninkine oranının 100:119 olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu oranın biyolojik normu ise 100:103'tür.

BM kadına yönelik şiddet özel raportörünün raporlarına göre 1999'da ABD'de aile içi şiddete maruz kalan kurbanların %85'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Rus hükümeti 1999 yılında 14.000 kadının partnerleri ya da akrabaları tarafından öldürüldüğünü tahmin etmektedir ama ülkenin hâlâ aile içi şiddet ile ilgili özel bir kanunu yok.

Dünya Sağlık Teşkilatı kadın cinayet kurbanlarının neredeyse yüzde yetmişinin erkek partnerleri tarafından öldürüldüğünü rapor etmiştir.

Bu istatistikler buzdağının görünen kısmını temsil etmektedir. Kadına yönelik şiddet konusundaki raporlar genelde gerçekleri yansıtmamakta, çünkü kadınlar utanmakta ya da kendilerine inanılmamasından, kendilerine karşı düşmanca tavırlar sergilenmesinden veya şiddetin daha da artmasından korkmaktadırlar.

11 Mart 2002'de Suudi Arabistan'ın Mekke şehrinde okullarında çıkan yangında on beş kız öğrenci öldü ve düzinelerce başka kız çocuğu da yaralandı. Dini polis, baş örtüsü takmadıkları ve erkek akrabaları onları almaya gelmediği için kız çocuklarının okullarından çıkmasına izin vermemiştir. Bildirildiğine göre erkek olan kurtarıcıların içeri girmesine de engel olmuşlardı.

Sünnet tehdidi altındaki kız çocuklarının sığınması için Kenya'da açılan ilk sığınma evinin kutlamaları. Dünyanın her yerinde kadınlar şiddet korkusu olmadan yaşama ve gelecek nesil kız çocukları için umut besleme haklarını istiyorlar.

Kadına yönelik şiddet:

Aile içi şiddeti kapsar. Bu da partnerler tarafından dövülmek, aile içinde çocuklara yönelik cinsel taciz, çeyiz anlaşmazlığı sonucu şiddet, evlilik içi tecavüz, kadın sünneti ve kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamaların tamamını içerir. Aynı zamanda ev hizmetlilerinin istekleri dışında evden çıkmalarına izin verilmemesi, köle gibi çalıştırılmaları, fiziksel şiddete ve cinsel saldırıya maruz

kalmalarını da içerir.

Topluluk içi şiddeti kapsar. Bu da işyerindeki, eğitim kurumlarındaki ya da diğer benzer mekânlardaki tecavüzü, cinsel kötü muameleyi, cinsel tacizi ve saldırıları kapsar. Silahlı gruplar tarafından işlenen tecavüz ve diğer ihlaller, satılma, fahişeliğe ve çalışmaya zorlanma bu gruba dahildir.

Devlet tarafından uygulanan şiddeti kapsar. Bu da silahlı çatışmaların olduğu dönemlerde hükümet güçleri tarafından yapılan tecavüzler, gözaltında işkence ve sığınmacı kadınlara karşı resmi görevliler tarafından uygulanan şiddet gibi polis, hapishane gardiyanları, askerler, sınır korumaları, göçmen bürosu yetkilileri ve diğer devlet organlarının işlediği suçları içerir.

Yukarıda sıralanan kategorilerde bahsi geçen şiddet fiziksel, psikolojik ya da cinsel olabilir.

Şiddetin Kökeni

Kadına yönelik şiddetin temelinde, kadınların yaşamın tüm alanlarında erkeklerle eşit olduğunu reddeden cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır. Şiddet hem ayrımcılıktan kaynaklanmakta hem de ayrımcılığı kuvvetlendirecek şekilde ona hizmet etmektedir.

BM Kadına Yönelik Şiddetin Yol Edilmesi Bildirgesi kadına yönelik şiddetin “kadının erkek tarafından ezilmesine ve ayrımcılığa yol açan, kadın ile erkek arasındaki eşit olmayan tarihsel güç ilişkilerinin bir göstergesi” ve “kadına yönelik şiddetin kadını, erkeklerinkiyle karşılaştırıldığında daha alt bir statüye indirgeyen sosyal mekanizmaların en önemlilerinden birisi” olduğunu beyan eder.

Çoklu Tehlike

Kadına yönelik şiddet “doğal” ya da “kaçınılmaz” değildir. Bu, tarihi ve kültürel özel değer ve standartların bir ifadesidir. Sosyal ve siyasi kurumlar, kadınların boyunduruk altına alınmalarını ve kadına yönelik şiddeti besler. Belirli kültürel uygulamalar ve gelenekler – kısmen saflık ve iffet kavramlarıyla ilgili olanlar – bu tip şiddeti açıklama ya da ona bahane bulma eğilimindedirler.

Eylül 2002'de yirmi yaşındaki Ürdünlü bir genç, kız kardeşini öldürme suçuyla sadece on iki ay hapis cezasına çarptırıldı. Evlendiği zaman hamile olduğunu öğrendiğinde bir telefon kablosuyla kardeşini boğmuştu. Mahkeme, kadının "ailesinin onurunu ve ismini kirlettiği" gerekçesiyle taammüden cinayet suçuna karşılık cezasını hafifletmişti.

Kadına yönelik şiddet evrensel olsa da birçok kadın sırf ırkları, sınıfları, kültürleri, cinsel kimlikleri ve AIDSli olmaları yüzünden şiddetin hedefi olmuşlardır.

Kadına yönelik şiddet: bir tanım

Uluslararası Af Örgütü, çalışmalarını BM Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirgesindeki tanıma dayandırır: "ister özel, ister toplumsal yaşamda gerçekleşsin kadınların fiziksel, cinsel ya da psikolojik yönden zarar görmesi ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan ve tehdit, zorlama ya da bağımsızlıktan mahrum bırakılmayı da içine alan cinsiyete dayalı her türlü bir şiddet hareketi." (1. paragraf) Kadına yönelik cinsiyete dayalı şiddet, bir kadına kadın olduğu için ya da kadını eşitsiz oranda etkileyeceği için yöneltilen şiddettir. Bu tanımın ilerici yorumları ihmal ya da mahrumiyet, yapısal şiddet (ekonominin şekillendirilmesinden kaynaklanan hasar) gibi, tanımda atlanan bazı kavramların kadına yönelik şiddeti sayılabileceğini dile getirmektedir.

Fakirlik ve dışlama kadına yönelik şiddeti bir yandan ateşlerken, aynı zamanda bu tür şiddetin bir sonucu olarak da ortaya çıkmaktadır. Tüm dünyada, kadınların fakirlik oranı erkeklerinkine göre daha yüksektir, kadınlar erkeklere göre daha ciddi anlamda bir fakirlik içindedirler ve her geçen gün fakir kadın sayısı hızla artmaktadır. Küreselleşmenin olumsuz etkileri giderek daha çok kadını toplum sınırlarının içinde kapana kıştırırken, bu kadınların içinde buldukları kötü koşullardan kaçarak korunma ve zarar tazmini elde etmelerini aşırı derecede zorlaştırmaktadır. Cehalet ve fakirlik kadınların bir şeyleri değiştirmek için örgütlenme ya da savaşıma yeteneklerini ciddi şekilde sınırlamaktadır.

Genç kadınlar sadece kadın oldukları için değil, aynı zamanda genç ve savunmasız oldukları için de sık sık cinsel saldırılara maruz kalmaktadırlar. Bakire bir kızla cinsel ilişkiye girmenin HIV/AIDS'li bir adamı iyileştireceğine dair yanlış bir inanış yüzünden bazı toplumlarda kız çocukları cinsel ilişkiye girmeye zorlanmaktadır. Bununla birlikte yaş da kadına koruma sağlamaz. Bazı

toplumlar yaşı kadınların tecrübelerine hürmet edip onlara toplumun üst kademelerinde özerk bir pozisyon sağlarken, bazıları aciz ve yalnız olanlara, özellikle de dullara kötü muamele etmektedirler.

“Beni bir odaya kilitlediler, hamile kalmam ve onunla evlenmem için adamı her gün getirerek bana tecavüz ettirdiler. Hamile kalıncaya kadar bunu yapmaya devam ettiler.”

Cinsel yönelimini “düzeltmek” için ailesi tarafından bir odaya kapatılan ve kendinden yaşı bir adam tarafından tecavüz edilen Zimbabweli genç bir lezbiyenin ifadesi.

Kadınların cinsel kimliklerinin kontrol altında tutulması, erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliklerini kurabilmek için kullandıkları güçlü bir araçtır. Kadınlığın kabul görmüş standartlarına uymayan kadınlar sık sık ciddi cezalarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Erkeklerin kadın cinselliğini ve üretkenlik yaşamlarını kontrol etme yetenekleri devletin eylem ya da eylemsizlikleriyle daha da güçlenir.

Üretkenlik hakları – üretkenliğe engel oluşturmayan bir sıhate ve özerkliğe sahip olma hakkı – kadınların kendi yaşamlarının kontrolüyle ilgili temel gereklerdir. Kadınlar kaç çocuk yapacaklarına, çocuklarının dünyaya gelme sıklıklarına ve zamanlarına karar verme hakkına sahiptirler. En yüksek cinsel ve üretken sağlık standartlarına ulaşma hakkına sahiptirler. Bu da onlara gebelikten korunma hakkında bilgi, eğitim ve sağlık imkanı sağlanmasını gerektirir. Kadınların ayrımcılık, zorbalık ve şiddetten uzak kararlar almaya hakları vardır.

Çatışma dönemlerinde uygulanan şiddetin hem kadınların hem de erkeklerin hayatında yıkıcı bir etkisi vardır ama son dönem yaşanan olaylarda da görüldüğü gibi sistemli tecavüz öncelikle kadın ve kız çocuklarını hedef almaktadır. Kadınlara ve kız çocuklarına tecavüz, sakat bırakma ve öldürme olayları, hem emniyet güçleri hem de silahlı gruplarca yaygın olarak savaş silahı olarak kullanılmaktadır.

Şiddetin cinsiyete dayalı şekilleri özellikle askeri toplumlarda ya da savaşın yıpratıldığı toplumlarda yaygındır. Silah kültüründen aşırı bir şekilde etkilenmiş toplumlarda silahların mülkiyeti ve kullanımı erkeğin baskın pozisyonunu güçlendirip kadın üzerindeki egemenliğin sürekliliğini sağlayarak mevcut cinsel eşitsizlikleri artırır. Erkeklerin silahı olduğunda evdeki şiddetli anlaşmazlıklar kadın ve kız çocukları için sıkça daha da ölümcül bir hale gelir.

Uzun Vadeli Hasar, Yaygın Zarar

Kadına yönelik şiddetin sonuçları fiziksel hasardan çok daha derindir. Psikolojik hasar ve daha fazla şiddet tehdidi, kadının kendini savunma yeteneğini aşındırıp, kendisine kötü muamelede bulunan kişiye karşı harekete geçmesine engel olur ve bu da kendine olan güvenini köreltir. Şiddetin varolduğu tanınmadığı ve kabul edilmediğinde daha ağır psikolojik sonuçlar doğurur ve kadının yardım arama ihtimali daha da azalır. Kadına yönelik şiddetin uzun vadeli sonuçlarından bazıları aşırı alkol ya da uyuşturucu kullanımı, depresyon, diğer ruhsal rahatsızlıklar ve intihardır.

Kadına yönelik şiddetin etkileri aile ve toplum çapında yansıma bulur. Şiddete maruz kalan çocukların hem kurban hem de fail haline gelmeleri daha büyük ihtimaldir.

“Bana, ‘Tekrar hamile kalırsan ölürsün. Bugün bile ölebilirsin. Bu sebeple bunu imzalamak zorundasın,’ dedi; ben de korkup imzaladım.”

22 yaşındaki Roman bir kadın hastanede ameliyat masasında yatarken doğum yapmadan hemen önce kısırlaştırılmayı kabul etmesi için bir hemşirenin kendisini nasıl ikna ettiğini anlatıyor. Araştırmacılar Doğu Slovakya’da kısırlaştırılmaya zorlanan ya da mecbur bırakılan Roman kadınlarla ilgili vakalar buldu. Birçok vakada, doktor ve hemşireler kadınlara sezaryen ile doğumu gerçekleştirilirken kısırlaştırılmayı kabul etmeleri için yanlış bilgiler vermiş ya da tehdit etmişlerdi.

Şiddet ya da şiddet tehdidi, kadınların çevrelerinde hayatlarını kısıtlayan, hareket özgürlüklerini sınırlandıran, halkın karar verme sürecine katılma yeteneklerini ve yaşam standartlarını etkileyen bir korku atmosferi yaratır.

Kadına yönelik şiddet toplumu ekonomik, siyasi ve kültürel anlamda fakirleştirir. Kadına yönelik şiddetin doğrudan ekonomik maliyeti kaybedilen çalışma süresi, maddi kazanç ve tıbbi masraflar göz önünde tutulduğunda korkunçtur. Kadınların toplumlarını geliştirmede alabilecekleri aktif rolü kısıtlamanın dolaylı maliyeti ise ölçüsüzdür.

Kontrol Edilmeyen Şiddet

Kadına yönelik şiddetin failleri suçlarını, yakalanma ya da cezalandırma korkusu olmadan işledikleri sürece şiddet döngüsü asla kırılmayacak.

Bazı ülkelerde, kadına yönelik ayrımcılık yasalara da işlemiştir. Kanunların ayrımcı olmadığı yerlerde bile hükümet organlarının, polisin ve savcılarının uygulamaları kadına yönelik şiddeti ve ayrımcılığı besler. Birçok ülkede yasalar yetersiz, polis kuvvetleri ilgisiz ve ceza yargı sistemi uzak, pahalı ve kadına karşı peşin hükümlüdür. Bir kadın maruz kaldığı şiddetin fiziksel delillerini göstermediği sürece polis ve diğer kanun uygulayıcıları genelde kadına inanmaya ve yardım etmeye gönülsüzdürler. Birçok toplum kadına yönelik şiddete mazeret buldukları, göz yumdukları ve devletin failleri yargı sistemine teslim etmede başarısız olmasını sözsüz bir şekilde onayladıkları için suç ortaklarıdır.

“O gece ambulansı çağırdım, ambulans gelmedi. Polisi çağırdım, polis gelmedi.”

Joy, Barbados'ta bir polis memuru olan kocasının uyguladığı 10 yıl süren şiddet ve dayakla savaştı. 2000 Ağustos'unda kocası bir beton blokla onu öldürmeye çalıştı, adamın ailesinin yardımıyla hayatı kurtulabildi. Joy'un kocasıyla ilgili karısına kötü muamele etmesini engelleyen bir kısıtlama kararı verildi.

Kadına yönelik şiddetin cezasızlık kalması karmaşıktır – birçok kadın duygusal bağılıkları ve çocuklarının velayetini kaybetme korkuları yüzünden adalet sistemi aracılığıyla aile bireylerinin peşine düşmeye isteksizdirler. Ağır ceza yargı sistemi sıkça kadınları “tahrik” ya da “kışkırtıcı” davrandıkları gerekçesiyle şiddetin sorumlusu olarak gördüğünden, kadınlar mahkemeler aracılığıyla adalet arayışında hayal kırıklığına uğramışlardır. Kadınlar sıkça ekonomik ve sosyal haklardan eşit olarak yararlanma haklarından mahrum bırakıldıklarından birçoğu adalet sistemine ulaşmak için gereken kaynaklara da sahip değillerdir.

Sorumluluk

Kadına yönelik şiddetin sorumluları bazen doğrudan, polis ve güvenlik güçleri gibi hükümet organlarıdır. Bununla birlikte birçok vakada fail, bir hükümet organı değil de özel bir birey, bir grup insan ya da organizasyondur. Eşler, aile bireyleri, doktorlar, dini liderler, medya, patronlar ve her tür iş kolu kadına yönelik şiddetin sorumlusu olabilir. Uluslararası Af Örgütü bu özel (devlet-dışı) aktörlerin insan haklarına saygı duymaları gerektiğine inanmaktadır. İnsan hakları konusunda herkesin temel bazı ödevleri vardır.

İnsan hakları topluluğu, kadına yönelik şiddete engel olmadaki başarısızlıkları yüzünden genelde hükümetleri sorumlu tutar ve hükümetin kadınların insan

haklarını korumak için gerekli yasal tedbirleri uygulamalarını beklerler. Kadınların hayatına hükmeden birçok başka insan grubu vardır ve bu gruplar kadına yönelik şiddet uyguladıklarında, buna göz yumduklarında ya da kadınları şiddetten koruma sorumluluklarını yerine getirmede başarısız olduklarında sorumlu tutulmalıdırlar.

Birçok ülkede aşiret yaşlılarının, kabile liderlerinin ya da dini liderler gibi paralel otoriteler, kadınların hayatlarını resmi ya da gayri resmi yollarla kontrol etme gücünü ellerinde tutarlar. Bazen kendileri kadına yönelik şiddet suçları işlerler; bazen de insanları bu tip suçları işlemeleri için cesaretlendirir ya da onlara izin verirler. Bununla birlikte, ceza yargı sisteminin yetersiz olduğu ülkelerde bu tip otoriteler aynı zamanda – en azından bazı vakalarda – haklarını talep eden kadınların haklarını geri kazanmaları için tek etkili vasıta da olabilirler.

Kadınların eğitim ve sosyal hizmetlerden yararlanma gibi temel hakları söz konusu olduğunda ulusal hükümetlerden çok, genellikle yerel otoritelerin ya da belediyelerin hükmü geçer. Bu otoritelerin aynı zamanda polis, mahkeme ve sığınıklar aracılığıyla kadını şiddetten koruma güçleri de vardır.

Kadın ve kızlara yönelik tecavüz, sakat bırakma ve cinayetlerin en korkunçlarından bazıları, son zamanlarda dünyanın çeşitli yerlerindeki anlaşmazlıklarda ortaya çıkmış, ve bu suçlar silahlı gruplarca olduğu kadar devletçe de işlenmiştir. Silahlı gruplar kendi kuvvetlerince işlenen kadına yönelik şiddet eylemlerinden sorumlu tutulmalıdırlar.

“Bir kadının zorla evlendirilmesiyle ilgili şikayette bulunması mümkün değil... şikayet ederse aile kadını öldürür.”

Doğu Afganistan'da Celalabad'da Uluslararası Af Örgütü'yle görüşen bir kadın.

Özellikle kötü muamelenin izlediği yol ülke sınırlarını aşarak uluslararası boyuta ulaştığında sorumluların belirlenmesi zor olabilir. Kadın ve kız çocuklarının ticareti, göçmen işçilerin ve mültecilerin kötü muamele görmeleri ya da düzensiz veya kayıt dışı göçmenlerin kötü yaşam standartları; hiçbir ülkenin sorumluluk kabul etmediği kadınlar için koruma ve çare imkanlarının nasıl sağlanacağı konusundaki mücadeleyi daha da zorlaştırmaktadır.

[İnsan Hakları Çerçevesi](#)

Kadın hakları savunucularının başarılarından biri, kadına yönelik şiddetin bir insan hakları ihlali olduğunu gösterebilmiş olmalarıdır. Bu başarı, kadına yönelik şiddet kavramını özel bir konu olmaktan çıkararak kamusal bir kaygıya

dönüştürür ve yetkililerin bu konuda harekete geçmeleri gerektiği anlamına gelir. Uluslararası ve bölgesel insan hakları standartlarının paralel gelişimi bu sorumluluğu destekler.

Kadına yönelik şiddet konusunu insan hakları çerçevesine ele almak, şiddet karşıtı aktivistlerin çalışmalarında ortak bir dil yaratarak küresel ve bölgesel ağların kurulmasını kolaylaştırır. Bu ağlar kendi hükümetlerini göreve çağırır, uluslararası yeni yasal standartları ve uygulamaları teşvik eder. Tecavüzün, uluslararası suç mahkemelerinde savaş suçları ve insanlığa karşı işlenmiş suçlar kapsamına alınması bu yeni standartlara bir örnektir.

Grace Patrick Akpan, Şubat 1996'da İtalya'da Catanzaro şehrinde kimlik kontrolü için polis tarafından durduruldu. Polise bir İtalyan vatandaşı olduğunu söylediğinde ona "*Siyah bir kadının İtalyan vatandaşı olamayacağı,*" karşılığını verdiler. Bunun üzerine memurların fiziksel saldırısına uğradı ve iki hafta hastanede tedavi gördü. Neredeyse üç yıl sonra, Ekim 1999'da, sorumlu polis memurları yetkilerini kötüye kullandıkları ve Grace Patrick Akpan'ın yaralanmasına sebep oldukları için suçlu bulundular. Sadece iki aylık bir uzaklaştırma cezasına mahkum edildiler.

İnsan hakları çerçevesi ayrıca hükümetlerin uluslararası kanunlara göre kadınların insan haklarını sağlamak ve korumakla yükümlü olduklarını da belirtir. Bu zorunlulukları yerine getirmede başarısız olurlarsa hükümetleri sorumlu tutmak için yöntemler bulur.

İnsan hakları çerçevesinin en güçlü özelliklerinden biri insan haklarının evrensel olduğunu söyleyen ana prensibidir – tüm insanlar insan olduklarından dolayı eşit haklara sahiptirler. Evrensellik ilkesi, Kadına yönelik şiddeti haklı çıkarmak için kullanılan en yaygın mazeretlerden biri olan toplumsal kültürün bir parçası olduğu için şiddetin kabul edilebilirliği, evrensellik ilkesine karşıttır. Tüm insanlar insan haklarından yararlanma hakkına sahip olmalıdır ve kültür ya da gelenekler kadının temel insan haklarının ihlalini haklı gösteremez.

Kadın haklarının temel insan hakları olduğunu kabul ettirmek kolay olmamıştır. Hükümet dışı örgütler, sivil toplum kuruluşları ve siyasi partiler, hakim sosyal tavırlardan tam olarak bağımsız değillerdir, hatta bazıları hâlâ kadın haklarını insan hakları olarak tanımamaktadırlar. Şüphesiz bu kurumlardan bazılarının içinde kadına yönelik şiddet uygulayan erkekler de vardır.

Kadının rolünün ailevi sorumluluklarla sınırlanmış olduğunu düşünen toplum veya topluluklarda kadın haklarını savunanlar, kadının lider rolüne karşı duyulan önyargıyı yenmek zorundadırlar. Ayrımcı kanun ya da uygulamalara

başkaldıran kadınlar sıkça inançlarına veya kültürlerine ihanet etmekle ya da devlet düşmanı olmakla suçlanırlar. Kadının cinsellik ve üretkenlik gibi belli başlı kimlik ve özerklik haklarını sağlamak için uğraşanlar özellikle düşmanlıkla karşılaşılırlar.

Risklere rağmen, kadına yönelik şiddeti ele alma, mücadele etme ve önlemeye yönelik program ve projeler son yıllarda serpilip gelişmiştir. Artık dünyanın her yerinde şiddet karşıtı hareket bir çığ gibi büyümektedir. Bunların bazıları küçük kadın taban gruplar tarafından, bazıları büyük uluslararası kurumlarca, bazıları da hükümetlerce yürütülmektedir. Üstelik, giderek artan araştırma çabaları kadına yönelik şiddetin sebep ve sonuçlarına ilişkin gittikçe daha detaylı ve derin bir anlayışa ulaşılmasıyla sonuçlanmıştır. Ama şiddet hâlâ devam etmekte.

Uluslararası Af Örgütü'nün Kampanyası

Uluslararası Af Örgütü'nün Mart 2004'de başlatılan kampanyasının, tüm dünyadaki kadın hakları hareketine katkıda bulunması amaçlanmıştır.

Kampanyanın başlangıcında yayımlanan ve burada özetlenen *Her şey elimizde: Kadına Yönelik Şiddete Son* (AI Index No: ACT 77/001/2004) adlı rapor, kadına yönelik şiddete bir son vermek için devletin, toplumun ve bireylerin harekete geçmeleri gerektiğinin altını çizmektedir. Kadına yönelik şiddeti yenmenin en etkili yolunun, insan hakları hareketinin dayanışma ve desteğiyle güçlenen kadınların kendi içlerinde örgütlenmesi olduğunu göstermeyi amaçlar.

Uluslararası Af Örgütü'nün kampanyası, kadına yönelik şiddete son verme çabalarında hem kadınların hem de erkeklerin birlikte şiddete karşı koymaya çalışmaları ve bu uğurda insan hakları çerçevesinin gücünü ile ikna ediciliğini kullanarak hareket etmeleri için tasarlanmıştır.

Uluslararası Af Örgütü'nün Değişim Gündemi

Evde ve toplumda, savaşta ve barışta, milyonlarca kadın ve kız çocuğu ceza alma endişesi olmayanlarca dövülür, tecavüze uğrar, sakat bırakılır, öldürülür. Şiddet ve şiddet tehdidi tüm kadınların toplumsal, siyasi, ekonomik ve kültürel haklarını kullanma yeteneklerini etkiler, hepimizin hayatını zayıflatır. Kadına yönelik şiddet devam ettikçe, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin insanlığa verdiği söz yerine getirilemez.

Suudi Arabistan'da çalışan ve Filipinler'den göç etmiş 48 yaşında bir işçi olan Flor ifadesinde, kendisine kötü muamelede bulunan bir işverenden kaçmaya çalışırken belini incittiğini söyledikten sonra beş

ay hapse mahkum edildi. Flor *“Hapishaneye vardığımda yürüyemediğimden sürünmek zorunda kaldım,”* diyor.

Kampanyanın amacı uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde insan ve kadın hakları hareketlerinin kazanımlarını inkâr etmek değil; sayısız kadının yabancıların olduğu kadar akrabaların elinden de fiziksel, cinsel ve zihinsel şiddetle karşılaştıklarını tasdik etmektir. Toplumlar sıklıkla kadına yönelik şiddete göz yummakta ve kadınların, istedikleri yaşamı seçme özgürlüklerini ellerinden almaktadırlar. Yerel, bölgesel ve ulusal yetkililer şiddeti önleme ve cezalandırmada başarısız olmakta, şiddetten arındırılmış bir yaşam alanı sağlamamaktadırlar. Çatışma altındaki bölgelerde hem hükümet güçleri hem de silahlı gruplar cezasız bir şekilde kadına zulmetmektedirler. Uluslararası finans kurum ve kuruluşları kadınlara karşı sorumluluklarını yerine getirmede başarısızlığa uğrarken, uluslararası platformda BM organlarının uygulamaları aynı oranda değildir ve birçok bölgede bu organların çalışmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Kadına yönelik şiddet asla normal, yasal ya da kabul edilebilir bir şey değildir, asla hoş görülmemeli ve haklı çıkarmak için gerekçeler bulunmamalıdır. Herkesin – bireylerin, toplumların, hükümetlerin ve uluslararası organların – buna son vermek ve sebep olduğu acıları tazmin etmek için bir sorumluluğu vardır.

Değişim uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde olmalıdır. Özel kimseler tarafından olduğu kadar hükümetler, bireyler tarafından olduğu kadar kurumlar tarafından da tesis edilmelidir. Uluslararası anlaşmalara saygı duyulmalı, kanunlar çıkarılmalı ya da feshedilmeli, tüm yaklaşımlar göz ardı edilerek destek sistemleri oluşturulmalı, kadına yönelik şiddeti besleyen ve güçlendiren önyargılar ve sosyal inanışlar değiştirilmelidir.

Kadına yönelik şiddeti önlemek bizim:

Kadına yönelik şiddete karşı sesimizi yükseltmemizi, kadınları dinleyip onlara inanmamızı;

Kadına yönelik şiddeti zamanımızın en büyük insan hakları skandalı olarak kınamamızı;

Kadına yönelik şiddeti önleme, cezalandırma ve tazmin etmede başarısız olduklarında yetkililere karşı durmamızı;

Kadınların insanlık onurunu zayıflatan dini, sosyal ve kültürel tavırlara ve klişelere meydan okumamızı;

Kadınların siyasi iktidara, karar verme ve toplumsal kaynaklara eşit bir şekilde ulaşım hakkına sahip olmalarını sağlamamızı;

Şiddete son vermek için kadınların kendi içlerinde örgütlenmesini desteklememizi gerektirmektedir.

Uluslararası Af Örgütü, çeşitli şiddet şekillerini açığa vurmak ve mağdurların tazmin edilmelerini sağlamak için çalışan kadın hakları savunucuları ve gruplarıyla işbirliği yapacaktır. Uluslararası Af Örgütü kadına yönelik şiddet eylemlerini açığa çıkaracak, araştırarak ve bu şiddetin varlığının kabul edilmesini, halk tarafından kınanmasını ve mağdurlara haklarının geri kazandırılmasının sağlanmasını talep edecektir.

Kadına Yönelik Şiddete Son Kampanyası küresel düzeyde:

Dünya liderlerine, örgütlere ve bireylere, herkes için eşit hak ve eşit korunma vadeden İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni, tüm kadınlar için gerçek kılacaklarına dair taahhütte bulunmaları çağrısında bulunmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddete Son Kampanyası uluslararası düzeyde:

Tüm hükümetleri:

Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesine Dair BM Sözleşmesini ve onun Seçmeli Protokollerini çekince koymadan onaylamaları ve yürürlüğe koymaları,

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Tüzüğü'nü onaylamaları ve çatışma bölgelerinde kadına yönelik şiddetin cezasız kalmasını sonlandırmak için uygulayıcı ulusal yasaları yürürlüğe sokmaları,

Kadına yönelik şiddet suçlarını işlemek için kullanılan silahların sayısının artmasını durdurmak için uluslararası bir Silah Ticareti Sözleşmesini oluşturmaları için teşvik etmektedir.

BM ve bölgesel örgütlerine:

Kadına yönelik şiddete bir son vermek için eylem planları geliştirmeleri ve

uygulamayı izleyecek mekanizmaları oluşturmaları için devletlere yardım etmeleri,

BM Genel Sekreteri tarafından yapılan Kadınlar, Barış ve Güvenlik konulu çalışmada yer alan tavsiyeler ve BM Güvenlik Konseyi'nin kadınlar, barış ve güvenlik konulu 1325. Kararı'nı tam olarak ve derhal yürürlüğe koymaları, için çağrıda bulunmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddete Son Kampanyası ulusal düzeyde:

Kadınlara yönelik tecavüz ya da cinayet suçlarının cezasız kalmasını kolaylaştıran; özel alanda rızaya dayalı cinsel ilişkiyi suç sayan; kadının eşini seçme özgürlüğünü kısıtlayan; kadının üretkenlik sağlık bakım ve aile planlaması hizmetlerine hakkını erişimini kısıtlayan tüm yasaların iptal edilmesini talep eder.

Kadını koruyacak, aile içi şiddetin diğer saldırı biçimleri kadar ciddi olarak ele alınması ve tecavüz ile kadına yönelik diğer şiddet türlerinin suç sayılmasını sağlayacak yasaların kabul edilmesi ve uygulanması için çağrıda bulunur.

Ulusal ve yerel yetkililere, yurttaş eğitimi, şiddet mağdurları ve kadının insan hakları savunucularının desteklenmesi ve korunması için eğitim ve sistemler oluşturulması gibi, tüm kadınların şiddetten uzak bir ortamda yaşamalarını sağlayacak gerekli adımlara maddi ve manevi destek vermeleri için çağrıda bulunur.

Özellikle ülkede ekonomik gerginlik ya da istikrarsızlık söz konusu olduğunda; hükümetleri, finans kurumlarını ve yönetimde etkin rol oynayan diğer kişileri, gıda, su, mülk, iş ve sosyal yetki gibi ekonomik ve sosyal haklara eşit erişimlerini sağlayarak ve sosyal güvenlik ağları oluşturarak kadınların yoksullaşmasına karşı koymaya davet eder.

Kadına Yönelik Şiddete Son Kampanyası yerel düzeyde:

Toplumları; kadını koruyan toplumsal organlar ve yöntemler yaratarak, şiddet mağdurlarına yardım imkanı sunarak, kadına yönelik şiddet konusunda toplumun bilinçlendirilmesini ve kadın insan hakları savunucularının çalışmalarını özgürce yürütmelerini sağlayarak, kadına destek olan ve şiddetle uğraşan sağlıklı bir çevre yaratmaya davet etmektedir.

Yerel yönetim ve cemaat organlarında kadınların karar verme

mekanizmalarında eşit söz sahibi olmalarının sağlanmasını talep etmektedir.

Dini kuruluşlara ve geleneksel ve gayri resmi otoritelere, kadına yönelik şiddeti hoş gören ya da cesaretlendiren her tür hareketten kaçınmaları ve bu tür hareketleri ifşa etmeleri, kadınların insan haklarına saygılı davranmaları için çağrıda bulunmaktadır.

Silahlı grupların, komutaları altındaki kişilere ve kendilerini destekleyenlere, kadına yönelik şiddetin asla kabul edilemeyecek bir davranış olduğunu açıkça belirtmeleri ve bu tip hareketlerin sorumlularını uygun bir şekilde cezalandırmalarını talep etmektedir. Bölgede etkin bir kontrol sağladıklarında silahlı gruplar, kadınları ayrımcılık ve şiddetten koruyacak ve kadına yönelik şiddet faillerinin yargı önüne çıkarılmalarını sağlayacak tedbirleri almalıdırlar.

Tüm bireyleri kadının olumsuz imajına meydan okumaya ve kadına yönelik şiddeti devam ettiren ve ayrımcı tavrı güçlendiren medya, reklam ve okul müfredatlarına direnmeye davet etmektedir.

Toplulukları, kadına yönelik şiddete karşı koyacak yerel stratejileri geliştirmek ve yürütmek için şiddetten en çok etkilenenlerle çalışmaya davet etmektedir.

Sonnotlar:

1) Kadına yönelik şiddete son, Nüfus Raporları, No.11. Baltimore, Johns Hopkins Üniversitesi Halk Sağlığı Departmanı, Aralık 1999, Sayfa 1.